

УДК 378.1

МАНІПУЛЯЦІЯ СВІДОМІСТЮ: ЗАГРОЗА ЧИ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ

*Гетьман О. О., канд. екон. наук, доцент,
getman.olga.actinon@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Інформаційно-психологічна безпека особистості та суспільства в цілому є складовою структури безпеки держави. При цьому найбільш небезпечним джерелом загроз інформаційно-психологічній безпеці особистості вважається маніпулювання людською свідомістю за допомогою технологій, що створюють навколо людини віртуальний інформаційний простір і впливають на її психічну діяльність.

У загальному розумінні маніпуляція - це дія, що спрямована на "заволодіння" свідомістю іншої людини, яка виконується так, що у людини створюється враження, що її поведінка не контролюється і що вона діє у власних інтересах [1].

Маніпуляція може ґрунтуватися на таких факторах, як викривлення інформації. Маніпуляція не ґрунтується на насильстві, а лише на спокушанні. Однак люди завжди відчують певні емоції при сприйнятті інформації, і за цими емоціями можна розрізнити два види маніпуляції: позитивну та негативну. До позитивної маніпуляції належать такі дії, як покровительство, заспокоєння, похвала, повідомлення гарних новин тощо. Негативна маніпуляція може включати імітацію або навіть містифікацію поведінки.

Оскільки вплив ґрунтується на людських інстинктах, саме тому маніпулятори використовують важелі, які завжди повинні спрацьовувати (безпека, їжа і почуття спільності).

Маніпуляція публічною сферою — це жорстке нав'язування ідей, використання перенесення певних положень з приватної сфери в публічну, багато красивих слів у розмитій і незрозумілій формі, але мало або взагалі нічого конкретного, неповне висловлювання, тобто підкреслення потрібних елементів і замовчування непотрібних [2].

Отже вважається, що маніпуляція є одним з найнебезпечніших джерел загрози для окремих осіб і суспільства в цілому, спрямованим на нав'язування чужих поглядів шляхом переконання і впливу, при цьому, не зазначається можливість позитивної маніпуляції.

Але, слід відповісти на питання: чи повинні здобувачі вищої освіти володіти механізмами маніпуляції свідомістю, хоча б для того, щоб уникнути її негативного впливу та вміти вчасно розпізнавати спроби маніпуляції ?

Крім того, слід акцентувати увагу, що деякі управлінські дії, наприклад, управління організаційними змінами взагалі неможливе без елементів маніпуляції [3], а саме:

- створення атмосфери невідкладних дій;
- ефективна пропаганда корпоративного бачення;
- мотивація ключових лідерів, людей з численними зв'язками;
- створення стратегічних альянсів;
- нейтралізація скептиків, залучення на свій бік представників вищого керівництва;
- управління функціональними конфліктами, тощо.

Саме тому, слід зосередити увагу не тільки на механізмах негативної маніпуляції з метою запобігання небезпечного впливу на свідомість учня або працівника, а й на механізмах позитивної маніпуляції, що ґрунтується не на викривленні інформації, а на використанні авторитетних висловлювань, наданні розрахунків та висновків інших фахівців, побудов ентимем як тверджень, що на теперішній час (можливо тимчасово) не мають доказів, але існує впевненість у їх адекватності та відповідності ситуаційним факторам.

Отже, на мій погляд, вивчення механізмів маніпуляції та способів самозахисту від деструктивного втручання, є необхідними елементами навчального процесу.

Література:

1. Гребінь Н. В. Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу. Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 21. С. 83.
2. Андрєєва Т. Є., Гетьман О. О., Терещенко Д. А. Процесний підхід до управління кадровим потенціалом органів державної влади. Теорія та практика державного управління. 2018. № 4 (63). С. 206-215.
3. Андрєєва Т. Є., Гетьман О. О., Терещенко Д. А. Вдосконалення методичних засад управління організаційними змінами. Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2019. № 3 (9). С. 12-21